

DEÁK-SÁROSI LÁSZLÓ
**Hibátlan ritmus
 és emberi közelség**

1990-ben jöttem Budapestre tanulni. Kortárs magyarországi irodalmat korábban, a román „aranykorszakban” nem sok lehetőségem volt olvasni. Itt azonban kinyitottam a könyveket: Weöresét is. Először a *Psychét* fedeztem fel. Óvatosan levettem a külső sima fehér védőborítóját, és megtapogattam, megszagoltattam a keménykötésű könyv piros, aranybetűs fedelét. Beleolvastam. Játékos volt, ugyanakkor súlyos is; tömény és szédítő. Becsuktam, és újra megmérgettem az igényes, díszes kivitelű könyvet. Ilyet, csak ilyet szabad írni és kiadni, fogalmazódott meg bennem.

Aztán később rájöttem, hogy a *Psychét*, ezt a Weöres által elképzelt és megírt remek, XIX. századi irodalomtörténeti fejezetet, ha nem is olvastam, de a filmes feldolgozását láttam moziban. Magyar filmek közül több eljutott hozzánk, a Székelyföldre, a parajdi 16 mm-es kópiákat vetítő falusi moziba is. A képek expresszív hatása ragadott meg gyerekként Bódy Gábor filmjében. Az erdők, a vidéki kúriák, a XIX. század eleji kosztümös szereplők kissé furcsán mesterséges, de ezzel együtt szemet kápráztató fényekkel megvilágítva. Mintegy negyedszázad múltán is előttem van a felirat: „Tállya”, és egy hintó hatalmas kerekei szédelegnek a néző szemei előtt. A küllők szédítő pörgését zongorafutamok kísérték. Főleg képekre, villanásokra emlékszem: a szép és nyugtalanító Pszichére, a klassziczáló, tehetséges, de reménytelen költőre, Ungvárnémeti Tóth Lászlóra, illetve egy fehér hajú öregúrra, akiről később megtudtam, hogy az életben Pilinszky János.

Ez a hangulat Weöres soraiban is benne van. Kissé nyugtalanító volt azonban ez a filmből, majd a piros könyvből megismert világ. Később Weöres lírai verseit szerettem meg inkább. Arra is rájöttem, hogy egyes gyermekverseit már ismertem rádióból, lemezzel. Az 1980-as évek vége felé egyik zenésztársam valahonnan megszerezte, és megzenésítette a *Tavaszköszöntőt*. Előadtuk a *Bozont* nevű countryzene-együttessel, ami a *Juvenalis* régizene-együttes tagjaiból állt össze néhány fellépésre.

A zeneiség fogott meg Weöres verseiben, ami sohase maradt meg az öncélú formagyakorlat szintjén. Átritmizált szövegei mindig komoly gondolatokat és átélhető emberi érzéseket közvetítettek.

Tulajdonképpen Weöres adta vissza az időmértékes vers becsületét. Mintha a XIX. századdal megszűnt volna a mértékes ritmus forma- és tartalomteremtő ereje. Berzsenyi, Csokonai, Fazekas, Vörösmarty után a mérték, ha meg is jelenik a költeményekben, a szerzők inkább a szabályok kijátszásában voltak érdekeltek, mintsem a megszelídítésükben. Még Petőfi is gyakran alkalmazott licenciákat. Ez abban állt, hogy ha a ritmus úgy kívánta, Petőfi akár a helyesírást is mellőzte. Például: „ifju szívemben” (*Szeptember végén*). Ellenben, ha hosszú szótagra volt szüksége, akkor a „szív”-et hosszú í-vel írta.

Arany János a hangsúlyos típusú, de magyaros verselést kedvelte, és utána a költők ráálltak a nyugati típusú hangsúlyos jambusra, ami Kodály szerint is idegen a magyar nyelvtől. Kosztolányi írt klasszikus időmértékes strófákban, de néha még ő is licenciázott, pedig ezt elvben már meghaladta a kor. Babits kifejezetten sok hibával írta meg például leoninusait. Weöres volt az első, aki el tudott rugaszkodni a formai kötöttségek nyűgétől, de kijátszásától is. Radnóti Miklós írt még szép, hibátlan hexameterket és disztichonokat, de sajnos fiatalon elhunyt, és nem erősíthette tovább ezt az irányt.

Weöres visszaadta az olvasónak a hibátlan ritmus szépségét, következetes és izgalmas gondolatokkal, szerethetően megidézett érzésekkel. Az ő költészete bizonyítja, hogy nem kell a ritmust és általában a formát felüggeszteni vagy kijátszani. A hibátlan ritmus és a természetes vagy más szempontból is esztétikus szöveg megalkotása csupán tehetség és munka kérdése. Nem kell olyan nyakatekert szabályt kitalálni, hogy ha valami helyenként hibás, az lesz a változatos, és az kerül ki az unalmas megoldásokat. Weöresnél nincsenek licenciák, vagy ha igen, valóban nagyon kevés, és azok más módon is motiváltak. Helyenként ő is rövid u-val írta az „ifju”-t, de ez dunántúli kiejtési sajátosság. Azért néha ő is átkelt a Dunán, de egy versen belül ritkán.

Egyik kedvencem Weörestől az *Antik szonáta*, ami egy klasszikus szimfónia tételeinek és tempóinak (lejtéseinek) felel meg: szapphói, aszklepiadészi, alkaiozi, hexameter. Weöres tehát az igényes formakultúra, azon belül az időmértékes verselés igazi képviselője és megerősítője a magyar irodalomban. Versei révén az olvasó vagy hallgató az ismerős emberrel találkozik. Ha meg nem is szűnik teljesen a távolság a szerző és a befogadó között, a lehető legkisebbre csökken. Egy karnyújtásnyira, ám azt a költészet hidalja át. Ez a feladata.